

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСЕЛЬ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Національний університет біоресурсів і природокористування України

***Анотація.** У статті розглянуто теоретичні основи системних підходів та підсистем на основі яких розроблено системний підхід функціонування сільського зеленого туризму, що складається з 4 основних підсистем (забезпечуючої, цільової, керуючої та керованої). Наведено специфіку створення турпродукту сільського зеленого туризму на основі принципу емерджентності.*

Ключові слова: сільський зелений туризм, оселі сільського зеленого туризму, системний підхід, турпродукт, принцип емерджентності.

Abstract. The article examines the theoretical foundations of system approaches and subsystems based on which a systemic approach to the functioning of rural green tourism was developed, consisting of 4 main subsystems (providing, target, managing and managed). The specifics of creating a tourism product of rural green tourism based on the principle of emergence are given.

Key words: rural green tourism, settlements of rural green tourism, system approach, tourism product, principle of emergence.

В сучасних умовах господарювання, у зв'язку з постійним вирішенням завдань та моделюванням складних бізнес-процесів, системний підхід займає важливе та самостійне місце у їх вирішенні. Системний підхід включає: елементи, фактори, структуру, частини, функції, що взаємодіють один з одним. Той ракурс, з якого розглядається системний підхід і визначає його сутність, зокрема: елементарний – при побудові розкриває із яких елементів складається система; структурний – стосується внутрішньої організації системи; функціональний – визначає функції, які повинна виконувати система; інтегративний (факторний) – це механізм збереження та вдосконалення системи; історичний (етапний) – включає аналіз етапів минулого розвитку та перспективи майбутнього; комунікаційний - взаємозв'язок системи по горизонталі (здійснення співробітництва) та вертикалі (здійснення співпідпорядкування).

Існує багато принципів системного підходу [1, 2, 3], але найголовнішими є: цілісність - оскільки проблему (об'єкт дослідження) необхідно розглядати в єдності зв'язків; ієрархічність будови – наявність кількох елементів розташованих послідовності (від нижчого до вищого); структуризація – здійснення аналізу та взаємозв'язку елементів системи у межах конкретної структури; множинність - використання більшої кількості економічних та математичних моделей для опису елементів або системи в цілому (принцип оптимальності за Парето, принцип мінімності за Нешем, принцип максимізації / мінімізації тощо).

Розглядаючи оселі сільського зеленого туризму як бізнес, який постійно стикається із вирішенням великої кількості різноманітних завдань і моделюванням складних процесів, можна стверджувати, що вони є цілісною системою, яка складається із взаємозалежних структурних елементів (підсистем). Слід зазначити, що дані підсистеми підпорядковуються певній ієрархії, що зберігає взаємодію підсистем. Існуюча структуризація дозволяє аналізувати елементи системи та їх взаємозв'язок в оселях сільського зеленого туризму. Ефективно побудована структура впливає на результативність функціонування осель сільського зеленого туризму, проте не слід забувати і про вплив зовнішніх та внутрішніх факторів. Тому необхідно розглядати таку систему як на мікро-, так і на макрорівнях.

Мікрорівень забезпечує взаємодію не лише між функціональними підрозділами самого підприємства, але і з підприємствами-партнерами, територіальними органами місцевого самоврядування та впливає на розвиток сільського зеленого туризму та супутніх видів діяльності даної сільської місцевості, формуючи процес створення (завершення) турпродукту сільського зеленого туризму.

Розгляд осель сільського зеленого туризму на макрорівні пов'язаний із зовнішнім середовищем

і факторами, що здійснюють на них вплив. Вплив макросередовища на оселі сільського зеленого туризму не є однозначним і може мати як позитивний, так і негативний вплив (зміна демографічної структури населення, природні та екологічні катаклізми тощо.). Таким чином, оселі сільського зеленого туризму як система відноситься до відкритої системи, оскільки мають здатність пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі.

Специфіка створення турпродукту сільського зеленого туризму як системи підпорядкована принципу емерджентності [4] і включає: організацію обслуговування туристів у сільських садибах; організацію обслуговування поза територією сільської садиби, організацію туристичного відпочинку. Кожен принцип має функціональні та інтегральні властивості і має свої обмеження.

До обмежень обслуговування туристів у сільських садибах належать: відсутність трансферу (віддаленість об'єкту сільського зеленого туризму); сезонність; незнання іноземних мов; невідповідність послуг та ціни; відсутність відповідної освіти персоналу.

До обмежень організації обслуговування туристів поза територією належать: віддаленість об'єкту сільського зеленого туризму; організація транспортних перевезень до осель сільського зеленого туризму; рівень туристичної привабливості сільської місцевості (природний, історичний, розважальний).

До обмежень організації туристичного відпочинку належать: відсутність відповідної освіти, що дозволяє надавати екскурсійні послуги; відсутність ігрових програм; відсутність ярмарків та традиційних народних свят; відсутність відповідних дозвільних документів для проведення розважальних заходів (реалізації товарів).

Наявність великої кількості обмежень, дає підстави дослідникам сільського зеленого туризму, економістам стверджувати про важливість застосування системного підходу під час вирішення практичних завдань в даній галузі.

На основі проведеного дослідження було розроблено системний підхід функціонування осель сільського зеленого туризму. Входом у систему функціонування осель сільського зеленого туризму є всі види ресурсів, що входять у процес створення турпродукту сільського зеленого туризму (природні, кліматичні, технічні тощо).

1. Підсистема забезпечення, складається з ресурсного та правового забезпечення. До ресурсного забезпечення належать: матеріальне, комерційне, технічне, кадрове, організаційно-управлінське забезпечення.

До правового забезпечення відносяться: регулювання на законодавчому рівні через ЗУ «Про туризм», в перспективі ЗУ «Про сільський зелений туризм», який на даний момент вже багато років залишається проектом, за допомогою сертифікації та типізації об'єктів сільського зеленого туризму.

Підсистему забезпечення, можна поділити на 2 підсистеми: функціональну та інформаційну.

Функціональна підсистема включає чотири функції: планування (розробка місії, цілі та завдання; розробка бізнес-плану; оперативне планування; стратегічне планування; планування кількості відпочиваючих та екскурсійних маршрутів); організацію (виробництво турпродукту; організація трансферу; організація обслуговування, сервісу, проживання, атракцій); мотивацію (стимулювання персоналу; надання сприятливих умов праці; заохочення ініціатив); контроль (контроль за виконанням запланованої роботи; аналіз та коригування системних процесів; контроль та аналіз відхилень; моніторинг).

Інформаційна підсистема ґрунтується на об'єднанні інформаційних ресурсів про всі об'єкти сільського зеленого туризму. В даний час створення єдиної бази по кожному виду альтернативного туризму актуальне і необхідне, оскільки збирання інформації про відпочинок здійснюється через інтернет з великою тратою часу. База даних має містити інформацію про об'єкти сільського зеленого туризму: інформаційну карту об'єкта сільського зеленого туризму та автоматизований інформаційно-рекламний центр.

Інформаційна картка об'єкта сільського зеленого туризму повинна включати: місце розташування об'єкта (адреса); можливість доставки різними видами транспорту (авто, залізничний транспорт тощо); чи надається оренда транспорту; умови проживання; види додаткових послуг (екскурсійних, мисливство, риболовля тощо); надання інвентарю; кількість ліжок-місць; наявність природних пам'яток; форма реалізації послуг; система обліку індивідуальних та колективних заявок.

Автоматизований інформаційно-рекламний центр (туристична інформаційна система) має

здійснювати: розробку та надання реклами; надання інформації, якою цікавиться клієнт; інформаційний пошуковий супровід; параметри якості турпродукту сільського зеленого туризму.

1. Цільова підсистема спрямована на підвищення якості турпродукту та зміцнення ресурсного потенціалу. До підвищення якості турпродукту належать: підвищення кваліфікації, об'єднання у кластери, розробка нових послуг, покращення сервісу, інноваційний розвиток (впровадження сертифікації «еко садиба» об'єктів сільського зеленого туризму, що відповідає світовим стандартам).

Зміцнення ресурсного потенціалу включає: збереження природних (історичних) об'єктів, зниження антропогенного навантаження.

2. Керуюча підсистема полягає у здійсненні управління персоналом та прийнятті оперативних рішень. Управління оселею сільського зеленого туризму виходить з структурного взаємозв'язку всіх ланок, що беруть участь у створенні турпродукту сільського зеленого туризму.

3. Керована підсистема включає здійснення стратегічного і тактичного маркетингового аналізу; інноваційний менеджмент [5]; організацію з моменту створення турпродукту сільського зеленого туризму до надання цих туристичних послуг споживачам.

Завершує систему вихід, тобто кінцеве формування туристичного продукту сільського зеленого туризму, який спрямований на задоволення потреб всіх верств населення та є конкурентоспроможним. Кожна ланка залежно від функціональної спрямованості надає прямий або опосередкований вплив на розвиток осель сільського зеленого туризму залежно від спрямованості своєї діяльності. Так, до повноважень державних структур належить нормативно-правове забезпечення. Затвердження закону про сільський зелений туризм покращить (легалізує) розвиток цього виду туризму. Також до повноважень державних структур належать: розробка програм розвитку туристичних видів діяльності; стимулювання інноваційного розвитку послуг у сільському зеленому туризмі; надання державних пільг та грошових виплат на розвиток туристичного бізнесу. На місцевому рівні надається можливість розвитку наявного ресурсного потенціалу для покращення рівня життя сільського населення.

Туристичні фірми, державні установи, консультаційні фірми, асоціації з розвитку сільського зеленого туризму з метою розвитку сільського зеленого туризму у певній територіальній громаді мають надавати такі послуги: рекламу сільського зеленого туризму; навчання та підготовку кваліфікованих кадрів; інформаційні, консультаційні, фінансові, страхові послуги.

Отже, проведений аналіз теоретичних засад системного підходу дозволив сформулювати системний підхід функціонування осель сільського зеленого туризму. У дослідженні розвитку сільського зеленого туризму у структурі системного підходу виділено основні критерії, що встановлюють параметри системного розвитку за певних обмежень з урахуванням складного ієрархічного взаємозв'язку структурних елементів та множинності проміжних ланок. Розроблений системний підхід функціонування осель сільського зеленого туризму є основою подальшої розробки стратегічного розвитку сільського зеленого туризму, оскільки визначає системний підхід до реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ansoff, H. (1988). The New Corporate Strategy. Revised Edition – Hardcover. p.288.
2. Drucker Peter F. (2001). Management Challenges for the 21st Century Paperback. p.244.
3. Bokovets, V., Moskvichova, O., Hryhoruk, I., & Suprunenko, S. (2020). The ways of Improving the Innovation Management in Ukraine Using the International Development. European Journal of Sustainable Development, 9(2), 203. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p203>.
4. Гребешкова О.М. Емерджентність у стратегічному процесі підприємства. Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. Випуск 22. – К.: КНЕУ, 2009. С. 129 – 137.
5. Крюкова І.О. Стратегічні імперативи розвитку зеленого туризму у Південному регіоні України. Економічний форум. 2015. №.1. С. 69–74.

Тривайло Андрій Юрійович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанної справи та туризму, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, e-mail: andriitryvailo@nubip.edu.ua.

Andrii Tryvailo – PhD of economics, Docent, Associate professor of the Department of Hotel and restaurant business and tourism, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, e-mail: andriitryvailo@nubip.edu.ua.